

Pagaidu aizsardzības līdzekļi intelektuālā īpašuma lietās

Intelektuālais īpašums ir būtisks civiltiesiskās apgrozības elements, tādēļ intelektuālā īpašuma tiesību (turpmāk – IĪT) efektīvai aizsardzībai ir liela nozīme, jo sevišķi attiecībā uz ražotāju un citu tiesību īpašnieku interešu stiprināšanu jaunu un inovatīvu produktu laišanai tirgū.

IĪT aizsardzības materiālās tiesību normas ir ietvertas vairākos likumos, tostarp likumā „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm”, Patentu likumā, Autortiesību likumā un Dizainparaugu likumā, un šie likumi piešķir IĪT īpašniekiem izņēmuma tiesības aizliegt trešajām personām bez atļaujas izmantot konkrētās IĪT. Tomēr minētajos speciālajos likumos ietvertās materiālās tiesības pašas par sevi nesniedz IĪT īpašniekiem (un licencētiem lietotājiem) pietiekami efektīvu aizsardzību pret pārkāpumiem, piemēram, situācijās, kad, iespējams, IĪT aizskārumus vēl nav iestājies, bet tiek gatavots vai arī šāds aizskārumus jau iestājies un turpinās, un pārkāpuma novēršanai vai apturēšanai ir nepieciešama nekaņvējoša tiesas sankcionēta rīcība, kur pārkāpuma neapturēšanas gadījumā IĪT īpašniekam var tikt nodarīts būtisks kaitējums. Rakstā aplūkots IĪT aizsardzības lietām specifiskais pagaidu aizsardzības līdzekļu tiesību institūts.

Piemērojamās tiesību normas

Piemērojamās tiesību normas pagaidu aizsardzības līdzekļu (turpmāk tekstā – PAL) piemērošanai IĪT lietās galvenokārt meklējamas trīs normativajos aktos, proti, Civilprocesa likumā (turpmāk – CPL), Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvā Nr. 2004/48/EK (turpmāk – Piemērošanas direktīva) un Pasaules Tirdzniecības organizācijas 1994. gada Līgums par ar tirdzniecību saistītajām intelektuālā īpašuma tiesībām (turpmāk tekstā – TRIPS).

Savukārt PAL noteikšanas pamats meklējams CPL 30.² nodalā „Lietas par intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem un aizsardzību”, precīzāk, CPL 250.¹⁰ panta pirmajā daļā, kā arī Piemērošanas direktīvas 9. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā. Minētās tiesību normas būtībā nosaka, ka PAL var tikt piemēroti, ja ir pamats uzskatīt, ka IĪT subjekta tiesības tiek pārkāptas vai var tikt pārkāptas.

Pagaidu aizsardzības līdzekļu veidi

PAL varētu iedalit vispārējos PAL un speciālos IĪT PAL. Vispārējie PAL ir tie, kas piemērojami visu nozaru prasības kārtības civilrietās, ne tikai IĪT lietās. Savukārt speciālie IĪT PAL piemērojami tikai IĪT prasības kārtības lietās un netiek piemēroti citās civilrietās.¹

Pie vispārējiem PAL pieskaitāmi:

- pierādījumu pieprasīšana (CPL 112. p.; TRIPS līguma 43. p.; Piemērošanas direktīvas 6. p.);
- pierādījumu nodrošināšana (CPL 98.–103.² p.; TRIPS līguma 50. p.; Piemērošanas direktīvas 7. p.);
- prasības nodrošināšana (CPL 137.–143. p.; TRIPS līguma 41.–42. p.; Piemērošanas direktīvas 9 (2). p.).

Savukārt pie speciālajiem IĪT PAL pieskaitāmi:

- pagaidu pienākumrīkojums (CPL 250.¹⁰–250.¹⁵ p.; TRIPS līguma 50. p.; Piemērošanas direktīvas 9. p.);
- kustamas mantas apkilāšana, ciktāl tā nepieciešama IĪT pārkāpuma novēršanai (CPL 250.¹⁰–250.¹⁵ p.; TRIPS līguma 50. p.; Piemērošanas direktīvas 9. p.);
- informācijas pieprasīšana (CPL 250.¹⁶ p.; TRIPS līguma 47. p.; Piemērošanas direktīvas 8. p.).²

Speciālie IĪT PAL veidi

CPL 250.¹⁰ pants nosaka trīs PAL veidus IĪT lietās:

- 1) tādas kustamas mantas apkilāšana, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas intelektuālā īpašuma tiesības;

1 Z. Pētersone. Intelektuālā īpašuma civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, Riga: TNA, 2013.

2 Turpat.

Kaspars Oļševskis,
jurists,
zvērinātu
advokātu
birojs
Ellex
Kļaviņš

Mārtiņš Gailis,
zvērināts
advokāts,
zvērinātu
advokātu
birojs
Ellex
Kļaviņš

- 2) pienākums atsaukt preces, ar kurām, iespējams, tiek pārkāptas intelektuālā īpašuma tiesības;
- 3) aizliegums veikt noteiktas darbības gan atbildētājam, gan personām, kuru sniegtie pakalpojumi tiek izmantoti, lai pārkāptu IĪT, vai personām, kuras padara iespējamu šāda pārkāpuma izdarīšanu.

Jāuzsver, ka otrs un trešais PAL ir pagaidu pienākumrīkojuma veidi.

Būtiski, ka pienākumrīkojums ir iespējams iedalīt divos veidos – pozitīvajos un negatīvajos.³ Pozitīvais pienākumrīkojums ir tāds, kas uzliek IĪT iespējamam pārkāpējam pienākumu veikt konkrētas darbības prasītajā IĪT pārkāpuma pārtraukšanai. Piemēram, uzlikt par pienākumu atsaukt konkrētas preces un izņemt tās no tirdzniecības tīkliem (veikalim).⁴ Jāpiebilst, ka, neskatoties uz CPL 250.¹⁰ panta šauro formulējumu, kas uzskaita tikai vienu pozitīvu pienākumrīkojuma izpausmes veidu, proti, preču atsaukšanu, tiesu praksē atrodami piemēri, kuros tiesas ir piemērojušas arī ar preču atsaukšanu nesaistītus pozitīvus pienākumrīkojumus, piemēram, pienākumu atbildētājam mainīt firmas nosaukumu.⁵

Savukārt negatīvais pienākumrīkojums uzliek par pienākumu atturēties no konkrētu darbību veikšanas, lai nepieļautu iespējamu prasītāja IĪT pārkāpšanu. Piemēram, aizliegt SIA „Z” piedāvāt, laist tirgū un uzglabāt šādiem nolūkiem, kā arī

eksportēt un importēt Latvijas teritorijā konkrētas preces „X”.⁶

Kustamas mantas apkilāšanu, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas intelektuālā īpašuma tiesības, piemēro, lai netiku pieļauts vai tiktu pārtraukts iespējams pārkāpums, proti, konkrētās kustamās mantas (parasti pārkāpuma preces) tālāka saimnieciska aprite. Piemēram, uzlikt pienākumu apkilāt SIA „Z” rīcībā esošās pārkāpuma preces ar nosaukumu „X”.⁷ Šis PAL atšķiras no kustamas mantas apkilāšanas prasības nodrošinājuma ietvaros, jo pēdējam ir cits mērķis – apmierinoša sprēduma izpildes nodrošināšana.

Prasītājs ar motivētu lūgumu tiesai lietās par IĪT pārkāpumiem var lūgt arī informācijas pieprasījumu, pēc kura, ievērojot lietas dalībnieku tiesības uz komercnoslēpuma aizsardzību, tiesa var pieprasīt, lai atbildētājs vai cita persona, kas atbilst likumā noteiktajiem kritērijiem (sk. CPL 250.¹⁶ p.), sniegtu informāciju par preču vai pakalpojuma izcelsmi un to izplatišanu, arī informāciju par preču cenām. Informācijas pieprasīšana faktiski uzliek pienākumu radīt jaunus pierādījumus, nevis iesniegt vai nostiprināt esošos. **Komerciālā mēroga obligātais kritērijs nodrošina, ka nevar prasīt informāciju no/par labticīgiem galalietotājiem (patērētājiem).**

PAL piemērošanas nosacījumi

Tiesu praksē ir norādīts, ka PAL nevar piešķirt, ja prasītājs vienlaikus arī neprasa atbilstošu galīgo pienākumrīkojumu.⁸ Galigais pienākumrīkojums ir tas pats pagaidu rīkojums, atšķiras tikai procesa stadija, kurā tas tiek piemērots (pēc lietas izskatīšanas pēc būtības); akts, ar kuru tas tiek piemērots (spriedums); un termiņš, kurā tas darbojas (uz visiem laikiem, kamēr putas nevienojas savādāk).⁹

Šajā sakarā pārkāpuma preču apkilāšanas PAL parasti ir saistīms ar prasībā pausto lūgumu iznīcināt pārkāpuma preces. Praksē visizplatītākie ir ►

TIESU PRAKSE

3 Z. Pētersone. Intelektuālā īpašuma civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, Rīga: TNA, 2013.

4 Sk. RA CTK 22.07.2015. lēmumu lietā Nr. C30388815.

5 Sk. RA CTK lēmumu lietā Nr. C04217014; Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 27.11.2017 lēmumu lietā Nr. C30663617.

6 Sk. RA CTK 11.09.2014 lēmumu Nr. C04250914.

7 Turpat.

8 Sk. RA CTK 19.10.2012 lēmumu lietā Nr. C30703212.

9 Z. Pētersone. Intelektuālā īpašuma civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, Rīga: TNA, 2013.

Jāievēro soļu secība – ja neizpildās pirmais vai pirmie divi priekšnoteikumi PAL piemērošanai, nav nozīmes vērtēt atlikušos divus priekšnoteikumus.

bas līdzeklis, ko piemēro pēc procesuālā tiesas ieskata.¹¹ Tātad var teikt, ka tiesai, vērtējot pēc sava ieskata, būtu jāņem vērā arī Piemērošanas direktīvas principi, taču šāds formulējums nav viennozīmīgi saprotams.

Lai izvērtētu, vai PAL konkrētā lietā ir piemērojami, tiesu praksē ir noteikti četri kumulatīvie kritēriji jeb tā sauktais četru soļu tests, proti:

- vai pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka prasītajam pieder intelektuālā īpašuma tiesība;
- vai pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka prasītajam piederošā intelektuālā īpašuma tiesība

negatīvie pienākumrīkojumi. Tie nereti tiek apvienoti ar lūgumu apkālat kustamu mantu (pārkāpuma preces), kas nodrošina, ka pagaidu pienākumrīkojums (piemēram, netirgot pārkāpuma preces) tiek arī faktiski izpildīts attiecībā uz atbildētājam pieejamām pārkāpuma precēm.

Piemērošanas direktīvas 3. pants pie PAL piemērošanas paredz dalībvalstīm ņemt vērā šādus principus:

- efektivitātes princips – nodrošināt, ka Piemērošanas direktīvā izvirzītie mērķi ir sasniedzami;
- atturēšanas princips – PAL un to piemērošanas kārtībai jābūt tādai, lai personas atturētu no apzināta pārkāpuma izdarīšanas;
- samērīguma princips – piemērojamam līdzeklim jābūt atbilstošam mērķa sasniegšanai, tas ir nepieciešams mērķa sasniegšanai (t.i., nav pieejami mazāk ierobežojoši līdzekļi), un tam nav pārmērīgas ietekmes uz personas tiesībām.

Vērtējot PAL piemērošanas nepieciešamību, tiesas uzdevums ir atrisināt kolīziju starp šiem principiem.¹⁰ Jāpiebilst, ka PAL piemērošanas pamats CPL 250.¹⁰ pantā būtībā noteikts nepilnīgi, jo nenosaka prasību ņemt vērā Piemērošanas direktīvā noteiktos principus. Tajā pašā laikā tiesu praksē skaidrots, ka tiesnesim vai tiesai ir pienākums vērtēt arī citus apstākļus, kas tieši nav minēti CPL 250.¹⁰ panta tekstā. No minētajā pantā ietvertā formulējuma, ka tiesa „var pieņemt lēmumu,” (nevis „pieņem lēmumu.”), izriet, ka pagaidu pienākumrīkojums ir pagaidu tiesiskās aizsardzī-

- tieki pārkāpta vai tiks pārkāpta;
- vai pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka ar minēto pārkāpumu prasītajam tiek nodarīts vai tiks nodarīts būtisks kaitējums gadījumā, ja pagaidu pienākumrīkojums netiks piemērots;
- vai pušu interešu līdzsvars ir par vai pret pagaidu pienākumrīkojuma noteikšanu (samērīgums).¹²

Visi četri kritēriji ir kumulatīvi. Jāievēro soļu secība – ja neizpildās pirmais vai pirmie divi priekšnoteikumi PAL piemērošanai, nav nozīmes vērtēt atlikušos divus priekšnoteikumus.¹³ Pirmais un otrs priekšnoteikums veido prasības pirmšķietamo pamatošību; šo priekšnoteikumu izvērtējuma rezultātā tiesai jāspēj gūt pārliecību, ka prasībai ir labas iespējas tikt apmierinātai.¹⁴

1) Vai pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka prasītajam pieder intelektuālā īpašuma tiesība?

Būtiska nozīme ir tam, vai pietiekami viegli pārliecināties par IĪT esību. Parasti šādas problēmas nerodas gadījumos, kad konkrētai IĪT ir spēkā esoša reģistrācija, piemēram, reģistrēta preču zīme vai spēkā uzturēts patents. Vienlaikus prasītāji var sastapties ar problēmām pirmšķietami pierādīt IĪT esību gadījumos, kad konkrētā tiesība nav reģistrēta. Piemēram, ja konkrētā IĪT, uz kuras pamata tiek lūgts piemērot PAL, ir plaši pazīstama (nereģistrēta) preču zīme, tiesai pirmšķietami var būt nepieciešams izvērtēt nozīmīgu pierādījumu apjomu, lai pārliecinātos par konkrētās IĪT esību. Sajā sakarā tiesas ir iepriekš noraidījušas lūgumu piemērot PAL, kas pamatots ar plaši pazīstamu preču zīmi, norādot, ka šāda pierādījumu vērtēšana kopumā ir tiesas uzdevums, izskatot lietu pēc būtības, un tā vairs neietilpst pirmšķietamības koncepcijā.¹⁵ Tāpat reizēm var būt grūti konstatēt, kuram no subjektiem pieder konkrētās IĪT. Piemēram, strīdā starp Kultūras ministriju un Rīgas kinostudiju par to, kam pieder autortiesības uz Rīgas kinostudijā uzņemtajām filmām pirms LV neatkarības, tiesa atteica lūgumu piemērot PAL.¹⁶ Tiesa lietu atzina par pārāk komplikētu, lai, neizskatot lietu pēc būtības, šajā stadijā noteiktu, kurai pusei pieder tiesības.

Tāpat nozīme var būt apstāklīm, vai konkrētā IĪT tiek apstrīdēta. Šajā sakarā atbildētāji nereti izvēlas celt preprasību, lūdzot tiesu atzišanu konkrēto IĪT, uz kuras pamata tiek lūgts piemērot

10 Sk. A. Tauriņš. Pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošana intelektuālā īpašuma tiesībās, *Jurista Vārds*, 4.06.2013./Nr. 22 (773).

11 AT CTP 6.11.2012. lēmumu lietā Nr. C01148412.

12 Sk. AT CTP 6.11.2012. lēmumu lietā Nr. C01148412.

13 Sk. AT CTP 16.10.2014. lēmumu lietā Nr. C04151114.

14 Sk. AT CTP 6.11.2012. lēmumu lietā Nr. C01148412.

15 Sk. AT CTP 29.08.2012. lēmumu lietā Nr. C04222212.

16 Sk. AT CTP 29.08.2012. lēmumu lietā Nr. C04222212.

PAL, par spēkā neesošu. Šādā gadījumā, ja pretprasība tiek celta nekavējoties pēc prasības ie-sniegšanas, proti, pirms PAL piemērošanas izskatišanas, tiesai jāvērtē gan prasības, gan pretprasības pirmšķietamā pamatotība. Ja pretprasība ir pirmšķietami pamatota, tad vairs nav pamata uzskatīt, ka prasība ir pirmšķirtami pamatota.¹⁷

2) Vai pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka prasītajam piederošā intelektuālā ipašuma tiesība tiek pārkāpta vai tiks pārkāpta?

Šajā sakarā svarīgi ir PAL pieteikumā ietvert pamatotu motivāciju, kāpēc uzskatāms, ka konkrētā IIT tiek pārkāpta vai tiks pārkāpta. Jābūt aprakstītām pārkāpumu veidojošām darbībām, proti, kur, kad, kādas darbības izdarītas, kā arī jābūt motiviem par to, kādēļ šādas darbības kvalificējamas kā prasītāja patentā tiesību pārkāpums.¹⁸ Jāuzsver, ka PAL piemērojami gan esošiem, gan draudošiem (vēl nenotikušiem) pārkāpumiem. Pārkāpuma „draudigums“, ir jāpierāda līdz saprātīgai ticamības pakāpei (t.i., ja PAL netiks piemērota, visticamāk, tiks pārkāptas prasītāja IIT).¹⁹ Piemēram, administratīvo procedūru kārtošana ienākšanai tirgū ar ģenerisko medikamentu (t.sk. tirdzniecības atļaujas zālēm iegūšana un iesniegums Veselības ekonomikas centram par konkrēto zāļu iekļaušanu kompensējamo zāļu sarakstā (bet ar datumu pēc patenta termiņa beigām)) laikā, kad vēl ir spēkā patents, nav uzskatāma par pārkāpumu, ja šādas procedūras uzsāktas saprātīgā termiņā pirms patenta termiņa beigām un/vai nav konstatējams nolūks pārkāpt patenta ipašnieka tiesības.²⁰

3) Vai pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka ar minēto pārkāpumu prasītajam tiek nodarīts vai tiks nodarīts būtisks kaitējums gadījumā, ja pagaidu pienākumrīkojums netiks piemērots?

Saskaņā ar AT CPL praksi šajā solī jākonstātē „būtisks kaitējums“, kas ir tāds kaitējums, kas ir nenovērsams un nelabojams ļaunums.²¹ Būtiska kaitējuma izvērtēšana ietver sevī arī apsvērumu par to, vai tas ir nelabojams, respektīvi, vai cits tiesiskās aizsardzības līdzeklis nav pietiekams prasītāja interešu aizsardzībai, jo ipaši, vai kaitējuma monetārā atlīdzība nav adekvātakais līdzeklis. Ja kaitējuma atlīdzības piedziņa spriedumā pietiekami kompensētu prasītajam nodarīto kaitējumu (un

Jābūt aprakstītām pārkāpumu veidojošām darbībām, proti, kur, kad, kādas darbības izdarītas, kā arī jābūt motīviem par to, kādēļ šādas darbības kvalificējamas kā prasītāja patentā tiesību pārkāpums.

atbildētājs to būtu spējīgs samaksāt), tad pagaidu pienākumrīkojums, visticamāk, nav jāizdod.²²

Praksē izplatīti pamatojumi būtiskam kaitējumam, kas nav novēršams bez PAL piemērošanas, ir:

- tīrgus daļas zaudēšana;
- būtiski zaudējumi (atrauta peļņa), ko grūti apreķināt un atgriezt;
- kaitējums reputācijai un prestižam (*goodwill*);
- PAL nepiemērošana būs signāls citiem potenciāliem pārkāpējiem (piemēram, ģenerisko zāļu ražotājiem) ienākt tirgū ar zemāku cenu;
- ar patentu aizsargātais izņēmuma tiesību kopums zaudēs savu jēgu;
- ražotājiem zudīs interese inovatīvo medikamentu radīšanā;
- atšķirtspējas mazināšana, preces un pakalpojuma asociēšana ar citu komersantu ir tāds kaitējums, kas var būt nelabojams vai grūti labojams, kā arī nevar tikt mantiski kompensēts. Parasti būtiskais kaitējums tiek noteikts hipotētiski – jāsniedz pietiekams pamatojums šāda kaitējuma rašanās iespējai.

TIESU PRAKSE

4) Vai pušu interešu līdzsvars ir par vai pret pagaidu pienākumrīkojuma noteikšanu?

Atšķirībā no pārējiem trīs soliem pušu interešu līdzsvara izvērtējums gulstas uz tiesu, un prasītājam nav nepieciešams pierādīt vai ipaši motivēt, kāpēc pušu interešu līdzsvars ir par labu PAL piemērošanai. Protī, tiesai pašai ir jāizvērtē, samērojot visus lietā norādītos un konstatētos apstāklus, vai pušu interešu līdzsvars ir par vai pret pagaidu pienākumrīkojuma noteikšanu.²³ Šis solis dod iespēju tiesai izvērtēt, vai prasītāis PAL nav nesamērīgs konkrētā situācijā – proti, piemērot samērīguma principu. Jāpiebilst, ka šī soļa ietvaros tiesas ir ņemušas vērā dažādus apstāklus, piemēram, atbildētāja negodprātību; patērētāju intereses; pušu samēru un reputāciju; PAL ietekmi uz atbildētāja uzņēmējdarbību (ja prasītājs jau darbojas tirgū, tad parasti balanss par labu prasītajam, bet, ja PAL piemērošana draud ar atbildētāja bankrotu, tad prasītāis PAL, visticamāk, ir pārmērīgs).

17 Sk. AT CTP 06.11.2012. lēmumu lietā Nr. C01148412.

18 Sk. AT CTP 16.10.2014. lēmumu lietā Nr. C04151114.

19 Sk. A. Tauriņš. Pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošana intelektuālā ipašuma tiesībās, *Jurista Vārds*, 4.06.2013./Nr. 22 (773).

20 Sk. AT CTP 26.06.2014 spriedumu lietā Nr. C04270110.

21 Sk. AT CTP 21.06.2012 lēmumu lietā Nr. C01148412.

22 Z. Pētersone. Intelektuālā ipašuma civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, Riga: TNA, 2013.

23 Sk. AT CTP 16.05.2013 lēmumu lietā Nr. C04172813.

► PAL procesuālie apsvērumi

PAL pirms prasības celšanas

Jautājumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu pieļaujams izskatīt jebkurā procesa stadijā, kā arī pirms prasības celšanas tiesā. Pirms prasības celšanas tiesā PAL var lūgt trīs mēnešu laikā no dienas, kas prasītājs uzzinājis par pārkāpumu vai iespējamu pārkāpumu. Pēc šāda pieteikuma iesniegšanas tiesnesis nosaka termiņu prasības iesniegšanai, kas nav ilgāks par 30 dienām.²⁴

Apmierinot pieteikumu par PAL noteikšanu pirms prasības celšanas, tiesa vai tiesnesis prasītājam var uzlikt par pienākumu nodrošināt zaudējumus, kas var rasties atbildētajam vai citām

inter partes tiesas procesā, būtu samērot atbildētāja tiesības tikt uzsklausītam ar prasītāja tiesībām uz savu aizskarto tiesību aizsardzību tiesā.

Jāuzsver, ka *ex parte* piemērošanas prakse ir neviennozīmīga. Patentu lietās, kas parasti ir pietiekami sarežģitas, PAL *ex parte* ir noteikti vairākkārtīgi. Šāda prakse liedz iespēju atbildētajam sniegt apsvērumus (piemēram, iesniegt pretrprasību) par prasības pirmšķietamo pamatotību. Autoru ieskatā *ex parte* būtu piemērojama vienīgi ļoti uzskatāmu pārkāpumu gadījumā, kad nav šaubu par prasītāja IĪT spēkā esību, kā arī PAL piemērošanai ir pamatoti neatliekams raksturs (t.i., prasītājs nav vilcinājies ar PAL pieteikuma iesniegšanu pēc apgalvotā pārkāpuma atklāšanas).

Pirms prasības celšanas tiesā PAL var lūgt trīs mēnešu laikā no dienas, kas prasītājs uzzinājis par pārkāpumu vai iespējamu pārkāpumu.

TIESU PRAKSE

personām, kuras noteiktas likumā, sakarā ar PAL noteikšanu. Tas tiek veikts, iemaksājot naudas summu tiesu izpildītāja depozīta kontā vai sniedzot līdzvērtīgu garantiju.²⁵ Šajā ziņā gan ir neskaidrs, kādēļ zaudējumu nodrošināšanas pienākums attiecas tikai uz gadījumiem, kad PAL tiek lūgti pirms prasības celšanas tiesā.²⁶ Tajā pašā laikā zaudējumu nodrošināšanas pienākuma uzlikšanas ziņā tiesām ir rīcības brīvība, un praksē tiesas šķietami reti uzdod šādu pienākumu.

Ex parte / inter partes

CPL 250.¹² pants paredz, ka pieteikumu par PAL tiesa vai tiesnesis parastā kārtībā izskata 10 dienu laikā. Savukārt gadījumos, kad kavēšana varētu radīt neatgriezenisku kaitējumu IĪT subjektam, pieteikumu par PAL noteikšanu izskata ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc pieteikuma saņemšanas, iepriekš nepazinojot atbildētajam vai citiem lietas dalībniekiem. Minētajā kārtībā pieņemto lēmumu liecas dalībniekiem paziņo ne vēlāk kā izpildes brīdī.

Šādā situācijā atbildētajam nav iespējas piedalīties lēmuma pieņemšanas procesā jeb tiesa pieņem lēmumu *ex parte* (bez atbildētāja klātbūtnes – redakcijas piezīme). Jāpiezīmē, ka *ex parte* (jeb *inaudita altera parte*) izskatīšanas pamats ir mulsonošs, jo jēdzienā „neatgriezeniska kaitējuma”, prasība ir ietverta PAL piemērošanas četru soļu testa trešajā kritērijā. Šajā ziņā trūkst tiesu prakses, kurā vērtēta *ex parte* procesa piemērošanas pamatošība. Tiesas uzdevums, izvērtējot, vai ir pamats izskatīt līgumu PAL piemērošanai *ex parte* vai

Ar pagaidu aizsardzības līdzekli radīto zaudējumu atlīdzināšana

Saskaņā ar CPL 250.¹⁵ pantu atbildētājs ir tiesīgs prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam radušies sakarā PAL noteikšanu, ja PAL ir atcelts; jo nav iesniegta prasība noteiktajā termiņā vai pret viņu celtā prasība ir noraidīta, atstāta bez izskatīšanas vai tiesvedība izbeigta citos likumā noteiktos gadījumos. Līdz šim minētajā jautājumā nav izveidojusies tiesu prakse. Saskaņā ar CL 1779. pantu katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarijis. Tomēr zaudējumu atlīdzības pienākums neiziet vienīgi no nodarišanas fakta – svarīgs atbildības priekšnoteikums ir nodarītāja vaina. Attiecīgi arvien ir atklāts jautājums, vai konkrētais zaudējumu atlīdzināšanas pamats paredz stingro atbildību (jāpierāda tikai zaudējumu esība un cēloņsakarība starp PAL un zaudējumiem), vai arī sākotnējā prasītāja rīcībā jākonstatē arī vairas elements (nodoms vai neuzmanība).

Secinājumi

Autoru ieskatā PAL ir būtisks un noderīgs tiesīsās aizsardzības līdzeklis, kas pieejams IĪT lietās gadījumos, kad nepieciešams novērst/pārtraukt esošu vai draudošu IĪT aizskārumu. Šajā sakarā PAL tiek prasīti un arī piemēroti arvien biežāk. Lai gan novērojama tendence, ka PAL tiek izskatīti biežāk tiesas sēdē ar abu pušu dalību (*inter partes*), arvien sastopami gadījumi, kad PAL tiek noteikts *ex parte* lietās, kas pēcāk izrādās pietiekami strīdīgas. Tāpat svarīgi uzsvērt, ka, izvērtējot, vai lūgt piemērot PAL, prasītājam rūpīgi jāapsver iespēja, ka PAL tiek piemērots, bet prasība var tikt noraidīta. Šādā gadījumā atbildētajam ir iespēja prasīt atlīdzināt zaudējumus, kas radušies PAL piemērošanas rezultātā. ■ JP

24 CPL 250.¹⁰ panta otrā daļa – CPL 250.¹¹ pants.

25 CPL 250.¹² panta trešā daļa.

26 Sk. AT CTP 25.02.2008 lēmumu lietā Nr. C04340607; Z. Pētersone. Intelektuālā īpašuma civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, Rīga: TNA, 2013.